

Kocsis Mónika – Pete-Komáromy Sára

„székely sem leszek, olasz leszek marcobello”

Identitásválságok és szimbolikus kifejeződések a Dispután

Bevezetés

Foucault szerint a diskurzusok ellenőrzését lehetővé tevő eljárások egyike a diskurzusok alkalmazásának körülményeit ellenőrzi, és határozza meg: „a diskurzusokat tartó egyéneknek bizonyos számú szabályt írnak elő, akképpen nem engedik meg mindenkinek a diskurzusok használatát”. (Foucault 1998. 60–61.) Valahogyan így működik a politikai diskurzus is, amely kizárja a nagy nyilvánosságot a diskurzusalkotás lehetőségéből, és ugyanakkor diskurzusokat forgalmaz a kívülrekedteknek. A politikai diskurzus meghatározza a szavak vélhető hatékonyságát, a hallgatóságra való hatását, kényszerítő erejét. Leépíti a nyilvánosságból a potenciális véleménykülönbségeket, ezáltal korlátozza a diskurzustermelés elburjánzását, és tartja meg magának a hatalmat arra, hogy „igaznak” minősített állításokat fogalmazzon meg.

Az elektronikus, virtuális világ kommunikációs csatornáit lehetőséget biztosítanak arra, hogy a hatalmi diskurzustermelésből kizárt emberek is elmondhassák véleményüket, azokban a korlátozott nyilvánosságú terekben, amiket a topikok jelentenek.¹

Ezek a csatornák ugyanakkor a szabad véleménynyilvánítás biztonságos módját kínálják, mivel a névtelenség, az álnevek, nickek használata feljogosít(hat) bármire, ilyen értelemben megvéd a felelősségre vonástól. Bárki bármit mondhat, nem lehet ellenőrizni az információ hitelességét, csak a többi topikolvasó „torolhatja meg”, másíthatja meg írásban a nem odavalónak gondolt, vagy véleményével ellentétes gondolatsort. Ez a fórum lehetőséget nyújt egy másfajta retorika alkalmazásának, amely jelentős mértékben eltérhet a köznapi, nyilvános beszédalkalmak nyelvhasználatától.

A dolgozatban a *Disputa* romániai internetes portál *Erdélyi lokálpatrióta fórumáról*, a *Mi lesz ha nem?* című topikból letöltött² mintegy 150 ol-

1. Egy fórumon, topikokon belül létrejöhetnek *virtuális közösségek*, az azonos beszédterben levőket összefogva, a nyilvánosság ezen belül értendő.

2. Nem kalóztöltés, hanem az oldal által ajánlott link segítségével. Lásd www.disputa.ro

dalnyi szöveget vettük alapul. Ezeket a szövegeket a Magyarország határain kívül élő magyaroknak adandó kettős állampolgárságról tartott népszavazás eredményének margójára írták, 2004. december 5–14. között. Ezután a topikot már nem keresték fel többen. (Látszólag, hiszen csak azokról az egyénekről tudunk, akik valamilyen nyomot hagytak bejegyzés formájában, az olvasólátogatókról csak a látogatási szám árulkodhatna, ha napra és topikra figyelne. Erre vonatkozó adataink nincsenek.) Ha matematikailag elemezzük a napokra eső szövegek számát, akkor azt vesszük észre, hogy a bejegyzések száma fordítottan arányos a népszavazás eredményének kihirdetése óta eltelt idővel.³

A topikba magyarországi és erdélyi magyarok egyaránt írtak, viszonylag kiegyensúlyozott arányban, csak december 12. és 14. között érződik a magyarországiak túlsúlya. Egyértelműen el lehetett dönteni azt, hogy a hozzászóló erdélyi vagy magyarországi, ugyanis mindenki meghatározta, elkülönítette magát világosan, itt is megerősítve szándékosan vagy akaratlanul az elkülönülést.

A dolgozatban azt elemezzük, hogy milyen etnonacionalista (vagy annak felfogható) megnyilvánulások hangzanak el, milyen nemzetfelfogás, történelemtudat áll ezek hátterében, milyen nemzetkarakterológia fejthető fel a szövegekből. Retorikai vizsgálatnak vetjük alá azokat a helyzeteket, amelyekben egy magyarországi magyar és egy erdélyi magyar ellentétes, mellérendelő vagy azonos fogalmakban próbálja megragadni, nyilvánossá tenni a nemzetről való felfogását. Nem magyaráznunk kívánjuk a (kormánypárti, ellenzéki, magyarok világszövetségi) politikai szándékokat és machinációkat, csak azokat az értelmezéseket tartjuk mérvadónak, amelyek ezen a fórumon elhangzottak: hogyan magyarázzák maguk a látogatók a népszavazás eredményét, a kialakult helyzetet, mindenki a maga pártpreferenciájának megfelelően.

Retorik@.hu

Nehéz megmondani, hogy mi vezette ezeket az embereket arra, hogy erre a fórumra ellátogassanak, és esetleg még írjanak is. Természetesen vannak magyarázatok, többnyire a magyarországiak „magyarázzák” a bizonyítványukat, mikor az erdélyiek kérdőre vonják őket, hogy mit keresnek a „román” *Dispután*. Az erdélyiek inkább csak az érzelm kifejezés miatt ír-

3. Decemberben, 5-én 21 órától éjfélig 21, 6-án 116, 7-én 49, 8-án 75, 9-én 60, 10-én 16, 11-én 1, 12-én 11, 13-án 20 és 14-én 11 bejegyzés érkezett.

nak, a „világvége-hangulat” megerősítésének együttes átélésével, az egyéni sérelmek, fájdalmak exteriorizálásával, kiírásával akarják a magyarázatokat és a kiutat keresni. A magyarországiakat inkább a kíváncsiság vezeti, saját bevallásuk szerint, illetve az, hogy biztosítsák az erdélyieket, hogy nem minden magyarországiból „halt ki a nemzeti érzés”, és megmagyarázzák, hogy miért született a népszavazáson az az eredmény, ami kiváltotta a jelen topik létrehozását.

Az élőbeszéd és az írott nyelv bizonyos mértékig közeledett egymáshoz az utóbbi időben, a nyelvészek megfigyelései alapján (Kemény 1985. 118–123.), ehhez nagymértékben hozzájárultak a világháló kínálta új kommunikációs formák is. A chat-elés átmenetet képez a beszélt és írott nyelv között: alkalmazkodik bizonyos konvenciókhoz, amelyek az általános (vagy csoporton belüli) érthetőséget biztosítják, ugyanakkor a párbeszédés szóbeli nyelvi játékokhoz is közeledik, ahol az egyik cél éppen a másik ugratása, az észbeli képességének próbára tétele. A nyelvi leleményességgel, az új szavak kitárlásával nyelvi formában (betű szinten) a humor és ironia jelenik meg, illetve a másik fél lebecsülése, kihívása. A *Disputában* megjelenő hozzászólások nyelvi stílusáról ugyanezt mondhatjuk el.

A szövegek retorikai megformáltsága nemcsak egyéneként, de időben is eltéréseket mutat. A biblikus hangnem, szónokias stílus, a nyelvi durvaságok és az ironia egyaránt megtalálható bennük, mindegyik adekvátnak tartva magát a helyzetről való beszélésre. A szövegek stílusai nem követelik meg azt, hogy hasonló stílusú szöveggel reagáljanak rá, egymás mellett megfér az emelkedett és vulgáris stílus.

A nyelvi durvaságok a dominancia, az erő fitogtatásának, a félelemkeletésnek a legegyszerűbb eszközei (Kiss 1995. 112.). Mind a magyarországiak, mind az erdélyiek élnek vele. Egyfajta védekezési mechanizmus a kisebbségben élőknek az anyaországi nemzet elutasító magatartásával szemben, az elhatárolódási igény kifejezője, a másik fél számára pedig a támadásokra adott válasz, elhárítás.

Jellemző, hogy a szavazás utáni első napokban sokkal indulatosabbak a szövegek, a nyelvi durvaságok nagyobb szerepet játszanak a szövegalkotásban, mint az érvek, mintegy azokat helyettesítik. Minden nyelvi szinten tetten érhetők, főleg lexikális síkon: „*MaSzoP*” (*BlumiCD*, száma: 3529); *Sokan vannak, akik kegyetlenek, de aki nemmel szavazott azoknak a döntő többsége MŰVELETLEN FASZ!!!!!!!* (*Zool*, száma: 3611); és mondat-szinten: *És érdekel, hogy az Erdélyben élők, akiknek a faszával veri már másfél hónapja a magyar belpolitika a csalánt, hogyan látják (kiski, száma: 3567); Szorulósos Meleg seggében két napja rothadó GECI banda!*

(*vadegér*, száma: 3256) A durvaságok eufemizálásának eszköze a @ jel használata: *Szerintem aki ki akar b@szni magával, tegye nyugodtan (magyar állampolgár igen*, száma: 3653).

A biblikus, szónokias nyelv használatának célja a nyelvi durvaságokhoz hasonlóan a mondanivaló legitimmé tétele. Azonban egy merőben eltérő eszköztárat alkalmaz: tömör kifejezésmód, a szépirodalomból ismert kifejezésformák és szókészlet. Abba a hagyományba illeszkedik bele, amely Farkas Andrással jelentkezett irodalmunkban, majd a felvilágosodással és a reformkorral teljesebben ki. Berzsenyi Dániel, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, majd később Ady Endre költészetében jelentkezett az a toposz, amely a magyarság zsidókéhoz hasonlított hányattatott sorsával foglalkozik. Az ostromozott, jövőtlen nép jelenik meg Wass Albert: *Vigasztaló levél, magyarok földjére* című versében, amit *Barbarella* (száma: 3855) idéz.⁴

Irodalmias, szónokias stílusban próbálja meg az egyik hozzászóló elvitatni a magyar nemzetiséget azoktól, akik nemmel szavaztak a kettős állampolgárságra, vissza akarja vonni a szó érvényességét ezekre a személyekre vonatkozóan: *Kedves „felelősen” nemmel szavazók!*

Ugye tudják, hogy a felelős szó (magyarul!) magában hordozza a felelősség fogalmát. Ez a felelősség most önökre hárul: legyenek szívések újraértelmezni nemzeti hovatartozásukat! Vasárnapi „felelős” NEM szavazatukkal önök kétségbe vonták azt, hogy Mátyás király, Dsida Jenő, Bárdos Lajos, Reményik Sándor, Arany János, Dózsa György stb., illetve önök ugyanahhoz a nemzethez tartoznak.

Ezektől a nevektől (és a többitől, a felsorolás csak példaszerű) a magyarságot elvitatni nem lehet, tehát a maguk magyarságával vannak gondok (Ercsey Ferenc, száma: 2862).

Az ironikus kifejezésmód is majdhogynem általánosnak tekinthető. Jellemző, hogy a téma miatt, kommunikációs forma és csatorna miatt nem tudni, ki gondolja komolyan, amit mond, és ki ironizál: *Tisztázzunk valamit, mert asszerint válaszolok. Tényleg sajnálsz, vagy ironizálsz. Ezt tudnom kell (Balczó Mátyás, száma: 3559).* Eszköze a túlzás, a nyelvi klisék megbontása, stílusrétegek keverése, tájszavak beemelése a köznyelvbe, mint például a székely nyelvjárási sajátosságok: *s osztáng székölyül tuttok-e, s bicskátok van-e met anélkül mű csak lopunk, özönlünk csonkaországban szülni, betegeskedni, tanulni munkanélkülinek eccere az egészet a zegészet (Powershot, száma: 2657).*

4. A teljes szöveg a Szövegtárban olvasható (1. szöveg).

A magyar nyelvet kreatívan alkalmazzák a hozzászólók, kihasználnak minden lehetőséget, hogy a megszokott nyelvi kliséket kifordítsák, torzítva használják. Egyfajta nyelvi rendetlenséget teremtenek, amivel le lehet képezni a fogalmi káoszt. A nyelv „széttörik” ezekben a szövegekben, mindennek megkérdőjeleződik az értelme, és ez az iróniában mint nyelvi alakzatban találja meg elsődleges kifejeződési formáját: eltávolodás mindentől, leleplezni a túlzásokat. *normalis, hogy utalkozunk es gyulolkodunk, es guszustalankodunk. es meg ekezettel sem irunk. mi mas madt? (ah, száma: 2007)* Az ékezetek (szándékos) mellőzése pedig a magyar nyelv írásbeli használatának egyik lényeges sajátosságát építi le.

(m@gy@r) NEMzet.hu

Niedermüller Péter szerint a nemzet egy visszaszorulóban levő kategória, vagyis a nemzet elveszíti azt a jelentőségét, hogy meghatározza a kulturális, politikai és társadalmi tudásnak a társadalomban uralkodó formáit. (Niedermüller 2002. 142–143.) Mégis, amikor egy politikailag problématerhes, „nemzeti” jelentőségűnek tekintett népszavazás kerül a politikai és társadalmi élet színterére, az ellenzéki politika „a nemzeti összetartozás” címszó alatt támogatja (vagy hozza felszínre), ezzel a nemzeti érzést hívja szövetségeséül. Így akarja a választókat a maga oldalára vonni, ki akarja használni a nemzetfelfogásnak az organicitásra vonatkozó elképzelését: a nemzetet alkotó egyének kulturális identitásának alapján a nemzetiség egy adottság, amely nem kontraktuális úton jött létre, és nem levetkőzhető. A népszavazás kiírásával a nemzeti érzést lehetett „mérni”, legalábbis a disputázók egy része szerint: Magyarországon 1,4 millió magyar él, azok, akik igennel szavaztak, a többiekből kihalóban van a nemzeti érzés, mert a kormánypárt koholt ijesztgetésének bedőlve csak a zsebükre hallgattak. Mások szerint a népszavazás nem a nemzeti érzésről szólt, hanem a magyar belpolitikai harcokról, a kormánypárt és az ellenzék választópolgárai számának a növeléséről vagy éppen csökkentéséről.

A hozzászólásokban a nemzeti kérdésről nem a hivatalos, hatalmi diskurzust olvashatjuk, hanem a politikai vezetésből (véltetőleg) kimaradt emberek szövegeit, amelyeket etnonacionalistának tekinthetünk. Ezek bizonyos esetekben tükrözik a hivatalos diskurzus által terjesztett szövegeket, de nagyobb részben „ellenszövegekről” van szó: miért hibás a jobb- és baloldal egyaránt a sikertelen népszavazásért. A hivatalos szövegekből kimaradt az, amit a szavazópolgárok gondoltak a népszavazással kapcsolatban, azoknak a véleménye is, akikről a szavazás második kérdése szólt. A hatal-

mi diskurzus mint diszciplína kizáró, korlátozó, csak önmaga hivatalosságát elfogadó technikája nyilvánul meg, amellyel kizárja azokat, akik nem tagjai a politikai diskurzustársaságnak.⁵

Ez a virtuális közösség (disputapartnereknek kellene nevezni inkább őket, mert nem vállalják minden esetben a közösség megnevezést), akik egy ilyen jellegű beszélgetés erejéig összeállnak, nem fogadják el azt, hogy őket kizárták a diskurzus alakításából.

A magyar nemzetfelfogást általában a kulturális nemzetfelfogás boltozata alá szokták besorolni, bár Dieckhoff szerint a magyar nemzetfelfogás történeti alakulását, az alkotmányos különállás elérését a 19. században elsősorban politikai érvekkel támasztották alá, és csak másodsorban hangsúlyozták a kulturális különbségeket, mint védendő, művelendő értékeket, mint olyanokét, amelyek a nemzeti egység érzését erősítették. (Dieckhoff 2002. 17.) A trianoni békeszerződést követően módosítani kellett a nemzetfelfogást, hiszen azonos kultúrájú, nyelvű, történelmi tudatú (vagy annak tekintett) csoportok kerültek Magyarország határain kívül, akiket meg kellett nevezni valahogyan. Ezért létrejött a *nemzeti kisebbség* fogalma, amellyel megteremtették a „területől függetlenül, csak kulturálisan összetartozó nemzet illúzióját, amelyet egyben aztán egy imaginárius, terület nélküli politikai közösségnek tekintettek.” (Niedermüller i. m. 144.)

A disputázók a kulturális nemzetfelfogás ideológiájának hatása alatt írtak, véleményünk szerint hol ezt tekintették érvényesnek, hol pedig megkérdőjelezték ennek az érvényességét. Ahhoz, hogy lássuk mit tartottak érvényesnek, és mit kérdőjeleztek meg, meg kell vizsgálnunk azt, hogy mit is jelent a kulturális nemzetfelfogás.

Általános meghatározásában a német nemzetfelfogást tekintik a kultúrnemzet mintapéldájának: a kultúra társadalmi szerepének és politikai funkciójának elsődleges szerep jut. A kultúrát öröklöttnek, „a kulturális és etnikai identitást pedig meghatározónak tekinti a politikai jogok elosztása, illetve gyakorlása során” (Niedermüller i. m. 138.). A választópolgárok egy része a kormánypárt a kampányszövegei alapján attól tartott, hogy a kettős állampolgársággal a határon túli magyaroknak minden alanyi jogon jár, ugyanúgy, mint a magyarországi állampolgároknak: egészségbiztosítás, szociális támogatás, ingyenes oktatás, választójog stb. Ezt a félelmet fogal-

5. A diskurzustársaságok szerepe a diskurzus előállítása és megőrzése, zárt térben való előállítsa, nehogy az elosztása károsítsa a birtokosokat. Ugyanakkor e társaságok magukba foglalják a titok kisajátításának és a szerepek felcserélhetetlenségének formáit is. (Foucault 1998. 61.)

mazta meg a kiski nickkel (száma: 3567) rendelkező disputázó: *Itt, amióta ez az idióta népszavazási kezdeményezés elindult, senki sem volt hajlandó a kérdés megfogalmazói közül elmondani, leírni, hogy mivel is jár ez. Az embereket tudatlanságban tartották afelől, hogy jár-e ez szavazati joggal, jár-e ez szociális juttatásokkal stb., egyik nap azt mondták, hogy „csak útlevelelről szól a dolog”, a másik nap azt, hogy „minden jár, csak szavazati jog nem”, a harmadikon azt, hogy „csak jelképes az egész, tulajdonképpen egy kibővített magyarigazolványról szól a dolog”.⁶*

Ezzel szemben a legtöbb erdélyi disputázó a kettős állampolgárságtól azt várta, hogy szimbolikusan ismerjék el a határon túli magyarokat magyarnak, és ne nevezzék őket Magyarországon oláhnak, románnak, román-cigánynak stb. Például az ah nickű (száma: 2007): *2007-ben EU-tagok leszünk. de nem magyarok. en magyar is szerettem volna lenni. de nem lehet. ez van. csak az kezd halványulni, hogy minek is akartam magyar lenni? Újabb hozzászólása: elvártam volna, azt magam sem értem miért, mert nekem ugyan nincs szuksegem igazolasra, foleg nem onnan, ahol könnyu magyarnak lenni, hogy ezt hivatalosan is szentesitsek. nem törtent meg, es oszinten bevallom, hogy zavar es faj. de mint azt mar kifejtettem a tegnapi is – az igazi vesztesek nem mi vagyunk, bar most ugy istenesen mi vagyunk megbantva, mondjon akark, akarmit.⁷ Ugyanezt erősítik fel a későbbi hozzászólók: *Nekünk mindig nehéz volt. Mi már hozzá szoktunk a pofonokhoz, a lenézéshez, a semmibe vételhez, ahhoz, hogy itthon lebozgoroznak, túl meg leoláhoznak. A túlélési ösztön megtanított ezeket elviselni. (Bibarci ember, száma: 3358); *Én továbbra is MAGYAR vagyok! Nem oláh, nem cigány, nem oláh-cigány, nem román, hanem MAGYAR! Nem kell a Magyar Kormány papírja, hogy ezt igazolja! (ANti, száma: 3741).***

A disputázók megkérdőjelezik a régi fogalmak egyértelműségét, vagy egyáltalán értelmét. Azt, hogy ki a magyar, mindenki másként fogalmazza meg: az a magyar, aki annak született, magyarul beszél, a magyar nemzethez tartozónak érzi magát – mindez lefedi a kultúrnemzeti felfogást. Az erdélyi magyarok azonban nem elégszenek meg ennyivel, hiszen az a magyar, igazán, aki szenved azért, hogy megtartsa magyarságát; aki Magyarországon él, az nem igazi magyar, hiába beszél magyarul, mert úgy „könnyű” magyarnak lenni. Látható, hogy itt az aszimmetrikus ellenfogalmak⁸ kezde-

6. A teljes szöveg a *Szövegtárban* olvasható (2. szöveg).

7. A teljes szöveg a *Szövegtárban* olvasható (3. szöveg).

8. Koselleck fogalma, amit olyan jelenségek vizsgálatában használ, amikor az a nyelvben is megjelenik. Az aszimmetrikus ellenfogalmakban benne rejlik egy másik fél el nem ismerése, lekicsinylése (Koselleck 1997. 6.).

nek el működni, az erdélyi magyarok olyan pozícióban gondolják magukat, amikor a nyelvben is megjeleníthetik a magyarországi magyarra vonatkozó lekicsinylésüket, míg magukat tartják csak méltónak a magyar névre, vagy akár ezt a megnevezést el is vetik az önmeghatározásban. A magyar megnevezés már nem elég, mert összemossa a határokat, ami a magyarországi és a kisebbségi magyar, a „mi” (kisebbségi magyarok: erdélyi, felvidéki, délvideki, kárpátaljai magyarok) és a „ti” (anyaországi magyarok) között van, ahol a „mi” van az értékpozíció pozitív pólusán. Akik a „mi”-hez tartoznak, azok az igaz(i) magyarok, ha még annak tartják magukat, mert más megnevezésekkel is élhetnek: székelyek, erdélyiek, nem-magyarok. Ezekben a hozzászólásokban egy olyan pillanatot láthatunk meg, amikor a fogalmak elértéktelenednek, egyfajta elmozdulás történik az eddig stabilnak hitt jelentésekből, mindenki azzal az értelemmel tölti fel a fogalmakat, ami megfelel az elgondolásának. A jelentésmezők amorfak és szét- vagy egymásba csúsznak.

Azért a magyarországi magyarok sem egyformák, mert vannak IGEN-magyarok és NEM-magyarok, annak függvényében, hogy mire szavaztak. Az igen-magyarok lehetnek igaz(i) magyarok, de ők is kisebbségben élnek a nem-magyarok és a nem-szavazó-magyarok között. Az igen-magyarok is kisebbségben érzik magukat, vagy egyenesen hazátlannak, „bozgor”-nak: *Legalább 1,5 millió hazaáru lóval élek együtt. Számomra itt a mélypont, de Nektek még van jövőtök /önálló állam, autonómia/. A hangulatom olyan, mint amikor meghal egy közeli hozzátartozóm. Már nincs hazám, én is „bozgor” lettem, átélem azt a magatehetetlen dühöt, amit Trianonkor a kintrekedtek átélhettek. Magyarországnak vége, még pár generáció, és teljesen leépu l a nemzet. (silanp, száma: 3685); Aki ennek a népszavazásnak a százalmas eredményét magyar belpolitikai értekezéssel magyarázza, nem ért az egészből semmit. Az igazság az, hogy má tól én lettem bozgor a magyar köztársaságban. (Balczó Mátyás, száma: 3559). Más megnevezések is elértéktelenednek, vagy éppen a jelentésük üresedik ki: az anyaországból mostohaanyaország lesz, az anyaországiakból csonkamagyarok lesznek, a 15 millió magyarból csak 1,5 millió marad a határokon belül, a magyarból Kádáropitecus leszarmazottja, a hungaropitecus (az agy lenni bélben) nevű egyed lesz, vadegér (száma: 3256) szerint: *Hála az úrnak, hogy mi erdélyiek nem közétek tartozunk. Én eddig azt mondtam, hogy székely-magyar vagyok. Mostantól csak székelynek tekintem magam. A magyarok közül kizárólag azokkal vagyok hajlandó sorsközösséget vállalni, akik igennel szavaztak vagy a határon kívül rekedtek.**

Az anyaországról csak annyit, hogy ez egy nagy hazugság! Mert mitől anyaország a csonka ország? Semmi olyant nem tesz, amit egy anya tenni szokott a gyermekével, még az ajtót sem nyitja ki, ha kéri a gyerek, ne-hogy kiegye a „jólétéből”. Milyen fordított gondolkodás! Ilyent is csak egy Mo-i ember tud kigondolni. Igaz nem véletlenül, mert ő csak kizárólag így tud. Egy magyarországi magát IGEN-magyarnak valló hasonlóképpen megkérdőjelezi az eddig használt fogalmakat, és átírja az új helyzetnek megfelelően. Határon túli Magyar Testvéreim! Most már Ti vagytok határon belül, Ti vagytok az Anyaország.⁹ (négyes, száma: 3610).

Az önmeghatározáshoz jól megkonstruált ellenségkép kell. Ezt az erdélyi magyarok megtalálták egyrészt a nem-magyarokban és a nem-szavazó-magyarokban, de külső ellenség is kell, hogy a nemzeti skizofrénia, xenofóbia teljes legyen: románok, ukránok, zsidók, cigányok, szlovákok, oroszok, osztrákok, botswanaiak, pakisztániak, kínaiak (az utóbbi öt mint potenciális magyar állampolgár) stb. Ezekről egyértelmű elhatárolódás történik, csak néhány esetben látszik az esélye a transznacionális kapcsolattartásnak, olyan személyek esetében, akik ezt felvállalják: *három nyelvet folyekonyán beszélek, ket kulturat behatoan ismerek, több vagyok mint TI es hala istennek elegendo penzem is van ahhoz, hogy boldogan megeljek magyar allampolgarsag nélkül. TI vesztettetek, nem MI, es talan rajosztok, de meg valószínűbb, hogy nem. mert most mar MI es TI vagyunk, es kenhetjuk a szart akire csak akarjuk. gondolom, ezt ertette Gyurcsany a félelos „NEM” alatt (ah, száma: 2007).*

Trianon után a Magyarországon kívül rekedt magyarság számára a nemzeti érzés ápolásának, a nemzeti identitás megtartásának két útja volt. A repatriálás főleg a fiatal nemzedék és az értelmiségiek körében bizonyult megoldásnak. A másik, a helyben maradás, a kisebbségi lét keretei között a nemzeti kultúra és nyelv ápolásának kereteket teremteni. A trianoni országhatárokon kívül rekedtek jelentős hányada ezt választotta. Esetükben a lokálpatriotizmus megerősödését figyelhetjük meg, sokkal többet hangoztatták az erdélyiségüket, székelységüket a romániai magyarok. A helyi értékek és történelem lettek az egyetemesebb magyar kultúra helyettesítői. A székely himnusz is ekkoriban terjedt el, és lett a magyar nemzeti himnusszal egyenértékű nemcsak a székelyföldiek, hanem a legtöbb erdélyi közösség számára is. A székely viselet is kifejezte az erdélyi magyar viseletet reprezentálta. A lokálpatriotizmus viszont paradox módon a magyar nemzeti

9. A teljes szöveg a Szövegtárban olvasható (4. szöveg).

érzés egyik megjelenési formája volt, s ugyanakkor épp ez volt az, ami meg is különböztette a kisebbségi létben élőket az anyaországiaktól. Egy olyan közösséget hozott létre ez az érzés, ami elhatárolódik a magyarországiaktól, mondván, „mi vagyunk az igazi magyarok, mi vagyunk a jobb magyarok.” A székelyföldiek székely-magynak vallották magukat, ami többletként értelmeződött a csupán magyar identitásúakhoz viszonyítva. A kettős állampolgárságról való szavazás előtt a kisebbségben élők kampányában ez is szerepet kapott. A kisebbséget képviselő politikusok éppen ezt a „felsőbbrendű kisebbségi magyar-képet” forgalmazták a magyarországiaknak szóló médiában: *Ideállt élénk egy mindenki által hazugnak megismert csapat (Duray, Patrubány, Tóké s), teletorokból szidta a kurva anyánkat, nem válaszolt egyetlen kérdésre se, hogy tulajdonképpen mit is akarnak, és ezután azt hitték, hogy eredményt érnek el? Ne minket hibáztass, hibáztasd az ostoba politikusaitokat!* (ah, száma: 2007) A negatív eredményt pedig ebbeli megerősítésükben való megerősítésként fogadták sokan, ahogy az az internetes hozzászólásokból is kiderült: *A magyarországi pépnemzet ezzel az alkalommal megásta a saját sírját.*

Az önmeghatározásban újra megjelentek azok a tulajdonságok, amelyek a székelység mítoszához kapcsolódtak: határvédelem, mint történelem által legitimált feladat, a rátartiság, mint nemzetkarakterológia stb. *Elég volt ahhoz, hogy újra felébredjenek a határőr-ösztönök: ezer év megszokása, hivatása nem múlik el néhány évtized alatt. Ami összenőtt, nem válhat szét egy önkényes országhatár miatt.* (BaSand, száma: 3628); *Ez a csakazértis fejfelvetés, székely mentalitás, az se biztos, hogy ez a normális.*

Dacból kiállni valami mellett/ellen? Talán épp ez történt: azért se tesszük, amit Orbán mond, és fordítva. Az eredmény ugyanaz. (GYOPÁR, száma: 3340).

A magyar nemzet képéhez jelentősen hozzájárul a történelmi múlttól, a jelenről és a jövőről való felfogás. A nagy történelmi változások után/során a múlt a jelen függvényében átértékelődik, újraíródik: *A mai napig hajthogathattuk, hogy 1920. június 4-én a nagyhatalmak igazságtalanul döntöttek a magyarság felett. 2004. december 5-étől, mindennek semmi jelentősége. A kezünkben volt a lehetőség, hogy befoltozzunk valamit ezen a szegye- nen, de nem tudtunk élni vele. Magyarországon nincsen nemzet, csupán magyarul beszélő, minden hazugságnak felülő, agy mosott, önálló gondolkodásra képtelen lakosság.* (Balczó Mátyás, száma: 3559) Ebben a népszavazás utáni új helyzetben, a kisebbségi létben élők történelmi látómezejébe olyan események kerülnek be, amelyeket a korábbiakban jelentékteleneknek gondoltak, de a mostani nézőpontból vizsgálva a jelen eseményeire

egyfajta „előjelzéseként”, figyelmeztetésként szolgáltak: *a magyar történelmet bongeszve, az lett volna igazan a csoda, ha sikerül egy ervenyes „igen”-t szerezni ezen a nepszavazason. sokmindent megmagyaráz ez a vasárnapi nepszavazás. egyszeru lesz majd magyarázni gyerekeinknek, dicsoseges multunk...*¹⁰ (ah, száma: 2007).

A magyarság jövőképeének szerves része a herderi jóslat: a gyász, a nemzet sírjának képe, amely a 19. századból öröklődött, és az oktatáson keresztül forgalmazódik (gondolunk itt a az irodalomórákon folyó nemzeti nevelésre): *Serényen ácsoljuk nemzetünk koporsóját, nagy szög koppant tegnap is benne.....*

SZÉGYEN, GYALÁZAT!!!!!!! (pingvinny, száma: 3565); *igen, nagyjabol meghalt a magyar nemzet! meg egy het gyasz , es igen, utana johet a kos karolyi epitkezés es a neotranszilvanizmus, de addig, egy hetes gyasz, es nem a patetizmus kedveert, hanem azert hogy probaljuk uzenni a csod sulyat a hataron tulra,*

ok ott nem tudjak mit tettek, nem ertik, es nem is fogjak (pipin, száma: 2010).

Ugyanakkor ez a nemzetföltés is megkérdőjeleződik. idézet: *eredetileg hozzászólt pipin:*

„FELHÍVÁS!

Tegyünk minden erdelyi magyar jellegu szoborra, es templomra fekete szallagot, zaszlot!

A kolozsvari Matyas-szobortol es Szent-Mihaly-templomtol egeszen a legfelreesebb falu magyarb jellegu szobraig es templomaig ki ki saját falujaban, varosaban.”

Miért? Valaki MEGHALT??...¹¹ (aetranger, száma: 2870).

Az erdélyi magyarok úgy gondolják, hogy a nemzet eltűnése megállíthatatlan, egyedüli kivezető út pedig a kozmopolitizmus, ami a magyar jelleg elvesztésével, levetésével párosul: más nemzetiséget választani. *Mi is történt a vasárnap? semmi, de semmi. Kádár népe megmutatta: él, virul, jól van köszöni szépen. Ennyi.*

Holnap kedd, s minden egyéb a régi. Majd tavasszal mosolygunk s várjuk a zöldet, mint a marha a legelőt.

AZ rmdsz a kormányon, Bélaék már el is felejtették a zautonómiát, a kettős állampolgárság is teher lett volna csak nekik, Béla hallani sem akar Szász Jenőről, mint Gyurcsányék az erdélyi magyarokról. Ezek úgy sze-

10. A teljes szöveg a Szövegtárban olvasható (5. szöveg).

11. A teljes szöveg a Szövegtárban olvasható (6. szöveg).

retnék a demokráciát, hogy az ellenzék fogja be a száját, a határon túli pedig szűnjön meg, lehetőleg máma még. Olvadjon be. Menjen Madagaszkára. Fogja be a pofáját. Románosodjon el. vagy legyen szlovák. Legrosszabb esetben „magyar”.

bla-bla-bla-bla ennyi a tanulság

székely sem leszek, olasz leszek marcobello (Powershot, száma: 2657).

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy ezek a bejegyzések egy olyan helyzetben születtek, amelyet a magyarországi belpolitikai csatározások váltottak ki. Egyrészt a nemzeti érzésre való hivatkozással megpróbálták lelkiismereti kérdésnek beállítani a népszavazást, másrészt viszont a gazdasági következmények bevonásával gazdasági problémának feltüntetni, ahol a lelkiismeretnek nincsen illetékességi köre. A politikai diskurzusok sajátos érvrendszerükkel megpróbálták manipulálni a választópolgárokat, a hatalmi pozícióban lévők pedig az információk elhallgatásával, módosításával, illetve többértelműsítésével éltek. A nemzeti kérdés amúgy is egy érzékeny pontja a jelenlegi magyar politikának, a disputázó magyarországiak szerint nem kellett volna úgy, ott és akkor felvetni a problémát, mert a határon túli magyarság csak ürügy volt a gátlástalan választási játszmában, a „szardobálásban”, ahogyan mondják: *Én ekkorra tudok visszaemlékezni arra, hogy nemzeti jelképet nem titkoltan politikai célokra kezdtek el használni. Ekkoriban mindenki hirtelen jól képzett politológussá vált és osztotta mindenki az eszt. A pártok ezt ki is használták csúnyán és a mai napig rájátszanak az emberek ezirányú fogékonyságára. Szó szerint családok mentek szét a jobb-bal oldal vitája miatt.*

Az EU népszavazáskor felcsillant számomra a remény, hogy talán most kiszállnak az emberek magánéletéből a pártok, és az ország egyként tud egy ügyért kiállni. Nem ez történt. Mikor tavasszal először lehetett jobban hallani a népszavazási kezdeményezésről, már kezdődött a hangulatkeltés, ami az utóbbi hónapban érte el csúcspontját (vagy inkább mélypontját?). Mikor jött a 800 000 bevándorlós szöveg és Bubik István színész halálát Orbán annyival méltatta, hogy egy igen távozott közülünk akkor, én bezártam a füleim, szemeim és többé nem figyeltem a politikusokra. A szívemre, a határon túli ismerőseimre hallgattam és úgy mentem el szavazni. Sajnos többen voltak azok, akik szintén bezárták a fülüket, szemüket, lelküket, és belefáradva a 2–3 éve tartó Fidesz–MSZP szardobálásba, otthon maradtak. Akik pedig nemmel szavaztak, arra nem tudok mit mondani. Talán annyit esetleg, hogy panel-prolik, akiket csúnyán megvezettek. (Zool, száma: 3611).

Az egyik disputázó szerint a politikai manipulációkat úgy lehet elkerülni, ha a reális helyzetet ismerik meg az emberek, és nem a forgalmazott mítoszoknak hisznek. *Figyelj, Zazo, en tenyleg nem akarlak elszomorítani, de Erdely lakossága 9 millió, ebből jó ha masfel magyar a többi román és cigány. Ezzel számolni kell, ezt nem lehet megkerülni, szóval kar magunkat magyar Erdely tevékenységben ringatni amikor ez a helyzet. Ez a helyzet Kolozsváron is, Brassorol meg Temesvárról nem is beszélve. Szóval beolvasztani minket nem tudnak. Beolvasztani őket nem tudjuk. Foleg akkor, amikor Romania nevet hamarosan két R-el írják az elején, ha erted mire gondolok... (nincsen, száma: 3784).*

A dolgozatban elemzett bejegyzések írói véleményünk szerint arra törekedtek, hogy a hatalmi diskurzusból való kizártságukat csökkentésük, és visszavonjanak valamicskét a politikusoknak abból a kiváltságából, hogy helyettük beszéljenek. A népszavazás utáni helyzetben, amikor az érzelmi motiváltság a fogalmak érvényességét is veszélyeztette, azt vehetjük észre, hogy a politika által megfogalmazott nemzetkép nem felel meg a nemzet polgárainak, és lépéseket tesznek, ha csak egy virtuális közösség létrehozásával is, hogy a nemzet politikai reprezentálásában/reprezentáltságában változásokat idézzenek elő, vagy hogy kivonják magukat a nemzet illetén meghatározása alól. Mindez pedig arra enged következtetni, hogy a nemzet, bár veszít jelentőségéből, de még mindig fontos a politikai kultúrában és a társadalmi életben is, jóllehet a nemzetkonceptió inkább konfliktushelyzetekben kerül elő.

Irodalom

DIECKHOFF, Alain

2002 Egy megrögzöttség túlhaladása – a kulturális és politikai nacionalizmus fogalmainak újraértelmezéséhez. *Regio XIII/4.* 7–22.

FOUCAULT, Michel

1998 A diskurzus rendje. In: Uő: *A fantasztikus könyvtár. Válogatott tanulmányok, előadások és interjúk.* Budapest, 50–74.

KEMÉNY Gábor

1985 Mintha könyvből olvasna. In: Bíró Ágnes – Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Nyelvi divatok.* Budapest, 118–123.

KISS Jenő

1995 *Társadalom és nyelvhasználat.* Budapest

KOSELLECK, Reinhart

1997 *Az aszimmetrikus ellenfogalmak történeti-politikai szemantikája.* Budapest

NIEDERMÜLLER Péter

2002 Elavuló fogalmak. *Regio XIII/4.* 138–146.

Szövegtár

1. *Vigasztaló levél, magyarok földjére*

*Jézus zsidó volt és zsidók voltak
kik fölszögezték a keresztre.*

*De Isten-voltát reánk hagyta
emberséges emberekre.*

*Bár latroké ma a világ
s annak minden rablott pénze:*

*sem az arany, sem az ezüst
nem váltható békességre!*

*Zűrzavar van ma a földön,
istentelen lopás, csalás.*

*De akik ezt reánk hozták:
azok számára nincs maradás!*

*Gonosz a gonoszság bére,
ki szemetet vet: gazt arat.*

*Elpusztul mind aki hitvány,
csak a becsületes marad.*

Mert a derék embert Isten őrzi

s Ő bünteti a bűnösöket!
 Bár Isten malma lassan öröl,
 de felőrli a szemetet!
 S lesz Krisztusban békessége
 annak, kinek lelke tiszta,
 s mindaz, ami rossz volt s elmúlt,
 nem tér többé soha vissza.
 Szeretet s nem gyűlölködés,
 tisztesség és nem csalás:
 a magvető munkájára
 ez hoz csupán jó aratást!
 Tanulj ember, tanulj magyar,
 az élet ma iskola!
 Ki szeretetből levizsgázik,
 annak lesz csak jó sora!
 A hitványat, mint a pelyvát
 jóféle szél tova fújja,
 míg az igazat megőrzi
 az Úristen akarata.
 Egyszerű kis versikémet
 vidd el jó szél szép hazámba,
 hogy aki szavát megérti,
 legyen annak vigaszára!

Wass Albert

(Magyarok Vasárnapja, 1995. nov. 12.)

(Barbarella, száma: 3855)

2. Mint ahogy BlumiCD is, én is leírtuk, a ti – nálunk igen kevésbé tisztelt – képviselőiteknek, akik az igen érdekében kampányoltak, nem kellett volna büdös tahó módjára viselkedni velünk.

Talán valami élhetőbb, kidolgozottabb ötlettel kellett volna jönni. Talán az általuk/általatok preferált politikai oldal képviselőinek nem kellett volna az utolsó 4 hétben naponta ellentmondó nyilatkozatokat tenni arról, hogy szerintük pontosan mivel is jár a KÁP automatikus megadása.

Talán nem kellett volna a határontúliak képviselőinek a magyar parlamentben fenyegetőzni, kiabálni és zsarolni az itthoniakat.

Talán nem is kellett volna ezt a szerencsétlen kérdést így felvetni.

Bár ez nem igaz. Igenis örülök, hogy felvetették, mert most a magyar kormány nem kerülheti meg, hogy érdemben foglalkozzék az üggyel.

Orbánék könnyen kerülhették meg a kérdést, egyszerűen elvették a pénzt az MVSZ-tól és odaszóltak Tőkéséknek, hogy ha nem fogják be a szájukat KÁP ügyben, akkor nem kapják tovább a nagy pénzeket.

Mert itthon egy hónapja mást se hallunk a tieitektől, mint ezt. Márpedig a jó közember, amellé, aki közli vele, hogy egy rohadt ge ci, nem fog odaállni.

Itt pedig egy hónapja mást se hallani, mint hogy milyen rohadák aljánép ez a hazai magyarság. Itt, amióta ez az idióta népszavazási kezdeményezés elindult, senki sem volt hajlandó a kérdés megfogalmazói közül elmondani, leírni, hogy mivel is jár ez. Az embereket tudatlanságban tartották afelől, hogy jár-e ez szavazati joggal, jár-e ez szociális juttatásokkal stb., egyik nap azt mondták, hogy „csak útleve lről szól a dolog”, a másik nap azt, hogy „minden jár, csak szavazati jog nem”, a harmadikon azt, hogy „csak jelképes az egész, tulajdonképpen egy kibővített magyarigazolványról szól a dolog.”

Az egyetlen erő, amelyik nyíltan beszélt az a kormányoldal volt. Mert egyszerűen megmondta: ha az igen győz, akkor meg kell adni az állampolgárságot és ez az állampolgárság semmiben nem fog különbözni az itt születettekétől.

Most mondd meg, ha két kereskedő akar neked eladni valamit, melyiktől veszel? Attól, aki összeviszsa hablatyol arról, hogy mit is tud az árúja, vagy attól, aki pontosan megmondja?

Ne baszd már fel az agyamat!

Ideállt élénk egy mindenki által hazugnak megismert csapat (Duray, Patrubány, Tőkés), teletorokból szidta a kurva anyánkat, nem válaszolt egyetlen kérdésre se, hogy tulajdonképpen mit is akarnak, és ezután azt hitték, hogy eredményt érnek el?

Ne minket hibáztass, hibáztasd az ostoba politikusaitokat! (kiski, száma: 3567)

3. „Elolvastam sok topikot, és úgy tűnik még mindig nem jöttetek rá, hogy nektek a körülötetek lévő románokkal kell összefognotok (akik ugyanúgy szenvednek dilettáns, korrupt politikusaitól, mint ti, vagy mint mi itt mo-n) hogy javítsatok az életeteken. Soha nem fogtok magyarországhoz tartozni de jure, és ezt el kellene nektek is nekünk is fogadni, és nem mindenféle státus-, állampolgársági törvénnyel elfátyolozni.”

kikkan,

te teljesen hulyenek nezel, nem igaz? mit gondolsz, nem jöttem ra? en nem vagyok „nagy” magyar. nem zaszlot lobogtato, romanul megtanulni

elutasito, himnusz-zengo, kokardat kituzo, saját, szuk magyar korombe elbuvo, frusztralt magyar vagyok. en egy magyar vagyok. ennyi. nyitott, erdeklodo es remelem, kulturalt.

elvartam volna, azt magam sem ertem miatt, mert nekem ugyan nincs szuksegem igazolasra, foleg nem onnan, ahol konnyu magyarnak lenni, hogy ezt hivatalosan is szentesitse. nem tortent meg, es oszinten beval-lom, hogy zavar es faj. de mint azt mar kifejtettem a tegnapi is – az igazi vesztesek nem mi vagyunk, bar most ugy istenesen mi vagyunk megbant-va, mondjon akarki, akarmit. (ah, száma: 2007)

4. *Határon túli Magyar Testvéreim! Most már Ti vagytok határon bel-ül, Ti vagytok az Anyaország.*

Szégyellem magam, nem nézhetek többet tiszta szemetekbe.

Mi elgyengültünk és bár a harcot SOHA nem adjuk fel, hazánkat káosz sújtja. Kis csoportokban élünk mi, akik hisznek még a nemzetben, az összetartozásban. Itt magyarnak lenni sokszor gyanús, nem mindenkivel lehet erről beszélni. Ide jutottunk, 40 év keleti agymosása és 15 év nyugat-imádat után. Majd meglátjátok, a mozgalom nem halt meg, még hallotok az 1,4 milliőről. Addig a gyász és a szégyen... (négyes, száma: 3610)

5. *a magyar történelmet bongeszve, az lett volna igazan a csoda, ha sikerül egy ervenyes „igen”-t szerezni ezen a nepszavazason. sokmindent megmagyaráz ez a vasarnapi nepszavazás. egyszeru lesz majd magyarázni gyerekeinknek, dicsoseges multunk...*

„– apu, de miért nem vartak be Szapolyai Janos erdelyi vajda hadait a Mohacs csata előtt?”

„– fiam, az ugy volt, mint a nepszavazason... biztos csunyan beszelt veluk! vagy lehet attol rettegtek, megissza a borukat, vagy, hogy az o lo-vaiknak is kell majd adni szenat”

„– na jo, de így elment az egész a picsába, nem?”

„– de, elment, de így legalabb mas vette el az egészet, es lehetett 500 evet siratni”

„– aha, így mar ertem! megerte!” – mondja majd a gyerek...

uuuppsz, talan kisse tul optimista vagyok. ki mondta, hogy ez a gye-rek tud meg majd magyarul, vagy, hogy magyar történelmet fog tanulni? (ah, száma: 2007)

6. *idézet: eredetileg hozzászólt pipin:*

„FELHIVAS!

Tegyünk minden erdelyi magyar jellegu szoborra, es temp- lomra fekete szallagot, zaszlot!

A kolozsvári Matyas-szobortól es Szent-Mihály-templomtól egészen a legfelreesebb falu magyar jellegu szobraig es templomaig ki ki saját falujaban, varosaban.”

Miért? Valaki MEGHALT??

Mégegyszer elmondom (nem utoljára): tessenek elővenni Kós Károly Kiáltószóját... tessenek László Dezső a kisebbségi lét ajándékairól szóló opusait olvasgatni...nem utolsó sorban a transzilván-gondolatkörhöz visszakanyarodni...s ebben a „gyászban” a vitrinekben diszelgő Tamási-kötetekről a port letörölni, s ezeken a hosszú téli estéken olvasgatni... mert Nekünk, ha a fene fenét esz is, OTTHON KELL LEGYÜNK VALAHOGY!

S ne feledjétek a legszenzációsabb hírt:

Mert úgy szerette Isten a világot, hogy az ő Egyszülött Fiaát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mert nem azért küldte Isten az ő Fiaát a világba, hogy megítélje a világot, hanem hogy megtartsa a világot.

(Jn 3,16–17)

Áldás, békesség! (aetranger, száma: 2870)

